

MAŁGORZATA KASPEREK-KAWALEK

REALIZACJA UMÓW NA RYBACKIE KORZYSTANIE Z WÓD – PRAWA I OBOWIĄZKI UPRAWNIONEGO DO RYBACTWA

Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Warszawie
ul. Zarzecze 13B, 03-194 Warszawa
e-mail: organizacja@warszawa.rzgw.gov.pl

Prawne podstawy korzystania z obwodu rybackiego

Rybackie korzystanie z publicznych śródlądowych wód powierzchniowych płynących następuje, stosownie do art. 13 ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. *Prawo wodne* (Dz.U. z 2005 r. Nr 239, poz. 2019 z późn. zm.), w drodze oddania w użytkowanie obwodów rybackich, ustanowionych na podstawie art. 15 Ustawy z dnia 18 kwietnia 1985 r. *o rybnictwie śródlądowym* (Dz.U. z 2009 r. Nr 189, poz. 1471). Kształt obwodów rybackich wynika z Rozporządzenia Dyrektora RZGW w Warszawie Nr 8/2005 z dnia 6 grudnia 2005 r. zmieniającego Rozporządzenie w sprawie ustanowienia obwodów rybackich na publicznych śródlądowych wodach powierzchniowych płynących z późn. zm.

Szczegółowy tryb i warunki przeprowadzania konkursu ofert, zgodnie z delegacją ustawową zawartą w art. 13 ust. 9 i 10 *Prawa wodnego*, określa Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 12 lutego 2003 r. w sprawie konkursu ofert na oddanie w użytkowanie obwodu rybackiego (Dz.U. z 2003 r. Nr 34, poz. 290 z późn. zm.).

Na obszarze działania RZGW w Warszawie ww. Rozporządzeniem ustanowionych zostało 645 obwodów rybackich. Dyrektor RZGW w Warszawie oddał w rybackie użytkowanie oferentom 233 obwody rybackie wyłonione w drodze konkursu. Kolejnych 265 obwodów rybackich objętych jest umowami dzierżawy prawa rybackiego użytkowania jeziora, przekazanymi przez Oddziały Terenowe Agencji Nieruchomości Rolnych, zgodnie z art. 217 ust. 6 Ustawy *Prawo wodne*.

Prawne podstawy korzystania z obwodu rybackiego określa art. 13 Ustawy *Prawa wodnego*. Przepis ten określił szczegółowo kompetencje organu uprawnionego do zawarcia umowy na rybackie korzystanie z wód i stanowił *novum* w stosunku do poprzedniej regulacji o charakterze administracyjnym, tj. pozwoleń wodno-prawnych oraz umów zawieranych przez Agencję Własności Rolnej Skarbu Państwa (obecnie Agencję Nieruchomości Rolnych), ale przede wszystkim miał na celu uporządkowanie i ujednoczenie sposobu korzystania z wód dla celów rybackich. Przejście z systemu mieszanego, tj. administracyjno-cywilistycznego do systemu jedynie cywilistycznego, stanowiło niemałe wyzwanie dla podmiotów do tej pory korzystających rybacko z wód.

Przepis art. 13 cytowanej ustawy określił ryby oraz inne organizmy żyjące w wodzie, jako jej pożytki, do pobierania których jest uprawniony właściciel wody.

W dalszych rozważaniach jednak pominięto kwestie pobierania pożytków z wód w urządzeniu wodnym przeznaczonym do chowu lub hodowli ryb i usytuowanym na publicznych śródlądowych wodach powierzchniowych płynących, do których jest uprawniony jego właściciel.

W poprzednim stanie prawnym nie pojawiała się problematyka rybackiego korzystania z wód jako pobierania pożytków z rzeczy, a uregulowanie właśnie w taki sposób tej kwestii spowodowało wiele komplikacji wynikających z niezrozumienia lub wyrywkowego podejścia do kwestii rybackiego korzystania z wód jako pobierania pożytków.

Należy także zauważyć, iż art. 13 ust. 1b cytowanej ustawy wskazuje, iż do pobierania pożytków, o których mowa w ust. 1, w drodze rybackiego korzystania z wód sztucznego zbiornika wodnego usytuowanego na publicznych śródlądowych wodach powierzchniowych płynących, jest uprawniony dyrektor regionalnego zarządu gospodarki wodnej, jeżeli utrzymanie i gospodarowanie wodą w tym zbiorniku należy do jego zadań.

Dyrektor regionalnego zarządu gospodarki wodnej może przekazać uprawnienie, o którym mowa w ust. 1b, osobom trzecim na zasadach i warunkach określonych w art. 13 ust. 1d–10 *Prawa wodnego*. Oddanie w użytkowanie obwodu rybackiego następuje za opłatą roczną, na czas nie krótszy niż 10 lat, na podstawie umowy, do zawarcia której jest upoważniony dyrektor regionalnego zarządu gospodarki wodnej. W przypadku braku realizacji założeń zawartych w operacie rybackim, umowa użytkowania może być rozwiązana przez dyrektora RZGW w każdym okresie i bez odszkodowania. Najistotniejszą kwestię stanowi fakt, iż w sprawach nieuregulowanych, dotyczących użytkowania, należy stosować odpowiednio przepisy *Kodeksu cywilnego*.

Regulacja art. 55 *Kodeksu cywilnego* wskazuje, iż uprawnionemu do pobierania pożytków przypadają pożytki naturalne, które zostały od rzeczy odłączone w czasie trwania tego uprawnienia. Należy wskazać, iż woda nie jest rzeczą, ale stanowi byt *sui generis*.

Istotą użytkowania, jako ograniczonego prawa rzeczowego, jest obowiązek wydania rzeczy przez właściciela, a następnie znoszenie używania rzeczy i pobierania pożytków przez użytkownika. Wskazać także należy, że art. 251 *Kodeksu cywilnego* stanowi, iż do ochrony ograniczonych praw rzeczowych należy stosować odpowiednio przepisy o prawie własności. Stąd możemy wyprowadzać normę adresowaną do nieokreślonego kręgu adresatów i zakazującą im ingerowania w używanie i pobieranie pożytków przez użytkownika („System prawa prywatnego”, t. 3 pod red. Tomasza Dybowskiego).

Do 31 grudnia 2005 r. w stosunku do jezior zaliczanych do wód, o których mowa w art. 11 ust. 1 pkt 2 i 4, uprawnienia Skarbu Państwa w zakresie rybactwa śródlądowego wykonywała Agencja Nieruchomości Rolnych, na warunkach określonych przepisami Ustawy z dnia 19 października 1991 r. o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa. Po tym terminie, w miejsce Agencji Nieruchomości Rolnych w umowy dotyczące wykonywania rybactwa śródlądowego wstąpił z mocy prawa dyrektor regionalnego zarządu gospodarki wodnej. Należy zauważyć, iż od tego momentu nie istnieje możliwość stosowania przepisów tej ustawy, a zawarte umowy mają być realizowane, aż do momentu ich wygaśnięcia lub wcześniejszego ich rozwiązania.

Umowa jako zbiór praw i obowiązków

Użytkownik rybacki zobowiązany jest do użytkowania obwodu rybackiego zgodnie z zawartą umową, zasadami racjonalnej gospodarki rybackiej określonymi w operacie rybackim oraz obowiązującymi przepisami prawa.

Operat rybacki określa zasady prowadzenia racjonalnej gospodarki rybackiej, tj. działania, które powinny być wykonywane w obwodzie rybackim (art. 6a ust. 1 Ustawy o rybnictwie śródlądowym). W operacie rybackim powinny być przedstawione alternatywne możliwości prowadzenia gospodarki rybackiej, umożliwiające elastyczne dostosowanie bieżącej gospodarki rybackiej do zmiennych warunków, szczególnie w zakresie wielkości i rodzaju zarybień oraz połowów.

Operat rybacki, poza elementami dotyczącymi charakterystyki danego obwodu rybackiego, określa m.in. typ i zasady prowadzonej gospodarki rybackiej, w tym nakłady rzeczowo-finansowe przewidziane na zarybienia, tj. ilość i rodzaj materiału zarybieniowego.

Jednym z najważniejszych zobowiązań, wynikającym z zawartej umowy użytkownika prawa rybackiego obwodu rybackiego, jest ponoszenie przez użytkownika określonych przez niego w ofercie konkursowej nakładów rzeczowo-finansowych, tj. zarybianie wód obwodu materiałem zarybieniowym w określonych gatunkach, sortymentach i ilościach. Należy podkreślić, iż nakłady rzeczowo-finansowe są zobowiązaniem, do którego zobligowany jest oferent, który został wybrany w konkursie ofert i z którym podpisana została umowa na rybackie użytkowanie.

Nakłady rzeczowo-finansowe zaproponowane przez użytkownika w ofercie konkursowej na oddanie w użytkowanie obwodu rybackiego, stanowią jeden z głównych elementów oceny oferty w konkursie. Jakikolwiek samowolne zmiany gatunku, rodzaju bądź liczby ryb wskazanych w ofercie konkursowej są wykluczone, gdyż powodowałyby zmianę warunków konkursu oraz naruszenie warunków wykonywania umowy użytkowania obwodu rybackiego.

W przypadku okoliczności nieprzewidywalnych, np. niesprzyjających warunków atmosferycznych, chorób bądź innych okoliczności powodujących problemy ze zdobyciem materiału zarybieniowego wskazanego w ofercie konkursowej oraz jeśli pozytywnie zaopiniowany operat rybacki dopuszcza możliwość zarybiania wód obwodu materiałem alternatywnym wobec wskazanego w ofercie konkursowej, użytkownik może wystąpić do dyrektora RZGW w Warszawie z wnioskiem o zmianę nakładów rzeczowych wskazanych w ofercie konkursowej. We wniosku należy podać przyczyny konieczności zmiany materiału zarybieniowego oraz określić proponowany materiał zamienny o wartości wskazanej w ofercie konkursowej.

Należy zaznaczyć, że każdy wniosek rozpatrywany będzie przez dyrektora RZGW w Warszawie indywidualnie, z uwzględnieniem sytuacji zewnętrznej, która wystąpiła w obwodzie rybackim, a także zobowiązań wynikających z umowy oraz zasad prowadzenia gospodarki rybackiej określonych w operacie rybackim. Jeśli pozytywnie zaopiniowany operat rybacki dopuszcza taką możliwość, wody obwodu rybackiego, oprócz materiału zarybieniowego wskazanego w ofercie konkursowej,

mogą być zarybiane dodatkowo większą ilością materiału zarybieniowego albo innymi gatunkami lub sortymentami wiekowymi.

W przypadku umów dzierżawy prawa rybackiego użytkowania jezior, które zgodnie z art. 217 ust. 6 Ustawy *Prawo wodne* przekazane zostały dyrektorowi RZGW przez Agencję Nieruchomości Rolnych, użytkownik rybacki zobowiązany jest do „*corocznego zarybiania materiałem zarybieniowym o wartości nie mniejszej niż określona procentowo wartość odłowionych ryb (...), chyba że operat rybacki stanowi inaczej*”.

Bardzo ważnym zobowiązaniem podejmowanym przez użytkownika jest prowadzenie przez niego dokumentacji rybackiej w sposób zgodny z Rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 30 września 2003 r. w *sprawie dokumentacji prowadzonej przez uprawnionego do rybactwa* (Dz.U. z 2003 r. Nr 180, poz. 1766 z późn. zm.) oraz do jej udostępniania na każde żądanie dyrektora RZGW w Warszawie.

Przykładowo, Sąd Rejonowy w Kętrzynie, stwierdził, iż: „*W ocenie Sądu Dyrektor RZGW (...) będący stroną umowy, ma prawo żądać (...) dokumentów, z których wynika sposób prowadzenia gospodarki rybackiej*”. Niniejszy wyrok utrzymany został przez Sąd Okręgowy w Olsztynie.

Zgodnie z zawartą umową, użytkownik rybacki zobowiązany jest do przekazywania dyrektorowi RZGW w Warszawie danych na temat prowadzonej gospodarki rybackiej w terminie do 15 kwietnia (umowy użytkowania prawa rybackiego obwodu rybackiego) lub do 28 lutego (umowy dzierżawy prawa rybackiego użytkowania jezior) roku następującego po roku, którego przekazywane dane dotyczą.

Do najczęściej spotykanych nieprawidłowości występujących w prowadzonej przez użytkowników dokumentacji rybackiej należy niewłaściwe poprawianie błędów. Błędy w dokumentacji gospodarki rybackiej poprawia się przez skreślenie dotychczasowej treści i wpisanie nowej, z zachowaniem czytelności błędnego zapisu, a dokonanie czynności potwierdza podpisem złożonym przy poprawionym wpisie uprawniony do rybactwa wraz z określeniem daty (art. 3 Rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w *sprawie dokumentacji prowadzonej przez uprawnionego do rybactwa*).

Kolejną nieprawidłowością związaną z prowadzeniem dokumentacji rybackiej w przypadku jej prowadzenia w formie elektronicznej, jest dokonywanie tego w sposób niezgodny z obowiązującymi w tym zakresie przepisami. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w *sprawie dokumentacji prowadzonej przez uprawnionego do rybactwa* dopuszcza możliwość jej prowadzenia w formie pisemnej albo w formie elektronicznej. Należy jednak pamiętać, iż w przypadku prowadzenia dokumentacji w formie elektronicznej, uprawniony do rybactwa ma obowiązek dokonać zapisu na elektronicznym nośniku informacji w sposób chroniący dane na nim zawarte przed zatarciem, zniekształceniem lub usunięciem pierwotnej treści zapisu oraz w sposób umożliwiający wydrukowanie ich w porządku chronologicznym.

W niewielkim stopniu spotykamy się także z niewłaściwym sporządzaniem zestawień rocznych. Uprawniony do rybactwa powinien prowadzić księgę gospodarczą osobno dla każdego jeziora, zbiornika wodnego, rzeki, kanału oraz ciek naturalnego, które znajdują się w granicach zasadniczego obwodu

rybackiego. Natomiast zestawienia roczne powinny być sporządzane zbiorczo dla wszystkich składników obwodu rybackiego, a także uwzględniać informacje z ksiąg gospodarczych oraz protokołów zarybień i odłowów.

Należy pamiętać również o tym, że zgodnie z ww. rozporządzeniem, to uprawniony do rybactwa sporządza protokół zarybień, połowu ryb i raków oraz zestawienia roczne. W związku z tym na protokole i zestawieniu w rubryce odpowiednio: „sporządzający protokół” i „sporządzający zestawienie roczne”, podpisuje się uprawniony do rybactwa. W przypadku osób fizycznych nie budzi to wątpliwości. Natomiast w sytuacji, gdy uprawnionym do rybactwa jest podmiot wpisany do Krajowego Rejestru Sądowego, sposób jego reprezentacji powinien być zgodny z zapisami w Dziale II Krajowego Rejestru Sądowego, który zawiera informacje o sposobie reprezentacji podmiotu oraz dane osób wchodzących w skład organu uprawnionego wraz ze sposobem reprezentacji. W sytuacji podpisywania przesyłanej dokumentacji rybackiej przez osoby niewymienione w KRS, jako uprawnione do reprezentacji podmiotu, należy pamiętać o przedstawieniu dokumentów poświadczających upoważnienie tych osób do reprezentowania podmiotu.

W związku z nieprawidłowym wypełnianiem dokumentacji rybackiej w części dotyczącej regionu wodnego warto przypomnieć, że obszar działania RZGW w Warszawie, zgodnie z Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 27 czerwca 2006 r. w sprawie przebiegu granic obszarów dorzeczy i regionów wodnych (Dz.U. 2006 r. Nr 126, poz. 878 z późn. zm.), obejmuje region wodny środkowej Wisły, region wodny Jarft, region wodny Niemna, region wodny Łyny i Węgorapy oraz region wodny Świeżej. W związku z powyższym w rubrykę „region wodny”, w przypadku obszaru działania RZGW w Warszawie, należy wpisać: „środkowej Wisły...”.

Niemniej ważnym zobowiązaniem umownym jest każdorazowe pisemne powiadomienie przez użytkownika rybackiego w terminie określonym w umowie, dyrektora RZGW w Warszawie o planowanym zarybieniu wód obwodu rybackiego. Jedynie w wyjątkowych i uzasadnionych sytuacjach przedmiotowy termin może ulec skróceniu. Należy wtedy jednocześnie zawiadomić dyrektora RZGW w Warszawie i właściwy zarząd zlewni. Należy pamiętać, iż w zawiadomieniu o zarybieniu powinny być podane następujące informacje:

- data, miejsce i godzina odbioru materiału zarybieniowego,
- data, miejsce i godzina zarybienia,
- gatunek, sortyment oraz ilość materiału zarybieniowego,
- telefon kontaktowy do osoby dokonującej zarybienia.

Kolejnym zobowiązaniem użytkownika jest terminowe uiszczanie należności za użytkowanie obwodu rybackiego oraz dzierżawę prawa rybackiego użytkownika jeziora. Wysokość należności w przypadku umów prawa rybackiego użytkownika obwodu rybackiego, jest uwarunkowana zaproponowaną w konkursie ofert liczbą decyton żyta za jeden hektar powierzchni obwodu oraz wartością jednej decytony żyta określoną w Komunikacie Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego w sprawie średniej ceny skupu żyta za okres pierwszych trzech kwartałów danego roku. W przypadku umów dzierżawy prawa rybackiego użytkownika jezior, wysokość należności wynika

z zaproponowanej w przetargu liczby decyton pszenicy za jeden hektar powierzchni obwodu oraz z wartości jednej decytony pszenicy określonej w Obwieszczeniu Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego w sprawie *średniej krajowej ceny skupu pszenicy* za każde półrocze danego roku kalendarzowego. Opłaty uiszcza się każdorazowo na podstawie faktury wystawionej przez RZGW w Warszawie. Należności z tytułu prawa rybackiego użytkownika, zgodnie z art. 152 Ustawy *Prawo wodne*, stanowią przychód Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

Ponadto, użytkownik zobowiązany jest do niezwłocznego powiadamiania RZGW w Warszawie oraz innych właściwych organów o zauważonych zanieczyszczeniach wód użytkowanego obwodu, jak też wszelkich działaniach mogących niekorzystnie zmieniać warunki środowiskowe, jak również do występowania do organów ścigania w przypadkach uzasadnionego podejrzenia naruszenia przepisów, w szczególności Ustawy *Prawo wodne*, Ustawy *o rybactwie śródlądowym*, Ustawy *o ochronie przyrody*, Ustawy *Prawo ochrony środowiska*. Użytkownik zobowiązany jest również do używania przedmiotu umowy stosownie do ograniczeń i obowiązków wynikających z tych przepisów.

Dyrektor RZGW w Warszawie jest upoważniony do kontrolowania użytkownika. Kontrola ma na celu sprawdzenie wywiązywania się przez użytkownika rybackiego ze zobowiązań określonych w umowie użytkownika prawa rybackiego obwodu rybackiego lub dzierżawy prawa rybackiego użytkownika jeziora.

Upoważnieni przez dyrektora RZGW w Warszawie pracownicy dokonują kontroli zarybień w terenie, corocznej kontroli przesyłanej przez użytkownika dokumentacji rybackiej wymaganej umową i obowiązującymi przepisami prawa oraz osobiście kontroli dokumentacji rybackiej w siedzibie użytkownika.

Skutek niewywiązywania się przez użytkownika z zawartej umowy to: rozwiązanie umowy, zastosowanie przepisów dotyczących kar umownych, egzekucja niewypełnionych obowiązków lub w przypadku użytkowników chcących wziąć udział o konkursie ofert, wydanie zaświadczenia o nienależyтым wywiązywaniu się z umowy.

Prawne ograniczenia w korzystaniu z obwodu rybackiego

Użytkowanie rybackie nie jest jedynym sposobem korzystania z wód regionu wodnego. W wodach, na których ustanowiono obwody rybackie, mogą korzystać także inne podmioty w zakresie określonym przepisami prawa oraz na podstawie wymaganych przepisami prawa zezwoleń. Jedną z form takiego korzystania są zawierane umowy na użytkowanie gruntu pokrytego wodami na cele określone w art. 20 Ustawy *Prawo wodne*. W chwili podpisania umowy użytkownik składa oświadczenie, że znane są mu ograniczenia związane z korzystaniem z wód przez inne podmioty i to zarówno dla przedsięwzięć określonych w art. 20 *Prawa wodnego*, jak i Ustawy *o rybactwie śródlądowym*. Umowa wskazuje również możliwość wystąpienia takiego ograniczenia w przyszłości.

Należy także wskazać, iż na podstawie umowy użytkownikowi nie przysługuje prawo do realizacji na gruntach pokrytych wodami stanowiącymi własność Skarbu

Państwa żadnych innych przedsięwzięć niż opisane w umowie. W szczególności użytkownik nie jest uprawniony do realizacji przedsięwzięć wymienionych w art. 20 ust. 1. *Prawa wodnego*.

Istotnym uprawnieniem użytkowników rybackich jest prawo do uczestniczenia w postępowaniach wodno-prawnych na prawach strony. Zgodnie z art. 127 Ustawy *Prawo wodne*, stroną postępowania o wydanie pozwolenia wodno-prawnego jest również uprawniony do rybackiego znajdujący się w zasięgu oddziaływania zamierzonego korzystania z wód lub planowanych do wykonania urządzeń wodnych. Z dotychczasowych doświadczeń wynika, że uprawnieni do rybackiego mają coraz większą świadomość takich możliwości, ale także konieczności w przypadkach negatywnych ingerencji innych użytkowników wód.

Przyduchy jako element racjonalnej gospodarki rybackiej

Zjawisko przyduchy nie jest zjawiskiem nadzwyczajnym, ale jest elementem prowadzonej racjonalnej gospodarki rybackiej. Należy zauważyć jednak, iż dla użytkownika rybackiego, bez względu na jej wielkość, zawsze jest zjawiskiem niepożądanym. Problematyka przyduchy została wywołana w wyniku jej pojawienia się w 2009 roku na wodach obwodów rzecznych, co w porównaniu w obwodami jeziorowymi, jest raczej rzeczą niespotykaną. Rozmiary tej „katastrofy ekologicznej” spowodowały konieczność współdziałania wielu podmiotów, w tym użytkowników rybackich, samorządów oraz pracowników RZGW.

Szerokie rozważania prawne dotyczące kwestii przyduchy przeprowadził prof. Wojciech Radecki. Konkluzja wynikająca z tych rozważań każe zwrócić uwagę na kwestie, że więcej argumentów przemawia za tym, iż usuwanie śniętych ryb jest obowiązkiem użytkownika rybackiego. Do cennych rozważań prof. Wojciecha Radeckiego należy jednak zgłosić pewne zastrzeżenia. Wskazano bowiem, że można rozważać także, iż usunięcie martwych ryb może być obowiązkiem „właściciela wody”, ..., czyli dyrektora RZGW”. Zgodnie z art. 11 Ustawy *Prawo wodne*, organami wykonującymi prawa właścicielskie w stosunku do wód publicznych jest Prezes KZGW lub marszałek województwa. Kompetencje dyrektora RZGW ograniczają się jedynie do wykonywania rybackiego na wodach, o których mowa w art. 13 ust 1b lub zawierania umów na rybackie korzystanie z wód obwodu rybackiego. Wobec tych formalnych argumentów wskazywanie dyrektora RZGW jako organ właściwy w zakresie usuwania skutków przyduchy jest nietrafiony.

Kolejną kwestią, którą wskazuje prof. Wojciech Radecki jest fakt, iż użytkownik rybacki jest posiadaczem obwodu rybackiego. Zgodnie z przepisem art. 335 *Kodeksu cywilnego* posiadaczem jest też użytkownik i dzierżawca. Bezspornym jest fakt, że użytkownik rybacki posiadający obwód na podstawie umowy użytkownika lub dzierżawy rybackiej, jest posiadaczem obwodu rybackiego. Posiadania nie wolno naruszać, a naruszenie tego posiadania podlega ochronie prawnej. Do poruszonej powyżej kwestii należy dodać, iż użytkownik obejmując w posiadanie obwód rybacki

lub jego część, w przypadku umów dzierżawy jest obowiązany prowadzić racjonalną gospodarkę rybacką zgodnie z posiadanym przez siebie operatem rybackim. Z tego można wysnuć wnioski, iż nikt inny nie może podejmować czynności związanych z prowadzeniem racjonalnej gospodarki rybackiej, jak tylko użytkownik rybacki. Należy także zgodzić się z tezą prof. Wojciecha Radeckiego, że przyduchy są związane ze zwykłym korzystaniem z obwodu rybackiego, elementem prowadzonej racjonalnej gospodarki rybackiej, a nawet elementem ryzyka gospodarczego w ramach podejmowanych przez użytkownika czynności zarobkowych.

Nie oznacza to, że organy administracji publicznej nie współpracują z użytkownikami rybackimi w przypadku wystąpienia katastrofy ekologicznej, czego najlepszym przykładem jest wystąpienie przyduchy w 2009 roku. Najistotniejszą kwestią w początkowej fazie przyduchy jest unieszkodliwienie odpadów, a następnie wspólne działanie nad odbudową ekosystemu w taki sposób, aby przywrócić jego równowagę.

Prawo pierwszeństwa w zawarciu umowy

Przepis art. 4 znowelizowanej Ustawy *o rybactwie śródlądowym*, traktujący o pierwszeństwie w zawarciu umowy na dalszy okres z dotychczasowym użytkownikiem jest nieprecyzyjny i wywołuje wiele pytań i niejasności, choć można zrozumieć intencje ustawodawcy, któremu chodziło o zapewnienie ciągłości gospodarki rybackiej prowadzonej w danym obwodzie przez użytkownika.

W pierwszej kolejności wskazać należy, iż przepis art. 4 ust. 3 jest podobny do regulacji wskazanej w Ustawie *Prawo łowieckie*. Jednakże, o ile przepis zawarty w tamtej ustawie nie budzi zastrzeżeń, to przeniesienie podobnej reguły do Ustawy *o rybactwie śródlądowym* w związku z obowiązującym przepisem art. 13 *Prawo wodne*, musi budzić już poważane zastrzeżenia.

Analizując powyższą nowelizację stwierdzić należy, że ustawodawca odniósł się w niej jedynie do umów, które zostały zawarte przez dyrektora RZGW w wyniku przeprowadzonego konkursu ofert. Wskazuje na to literalne brzmienie przepisu:

- „Po upływie okresu, na jaki została zawarta umowa, o której mowa w ust. 1 pkt 2, osobie będącej stroną dotychczasowej umowy przysługuje prawo pierwszeństwa w zawarciu umowy na dalszy okres”,
- „...w obwodzie rybackim uprawniony jest organ administracji publicznej wykonujący uprawnienia właściciela wody w zakresie rybactwa śródlądowego albo osoba władająca obwodem rybackim na podstawie umowy zawartej z właściwym organem administracji publicznej”.

Należy zauważyć, iż Agencja Nieruchomości Rolnych, z którą dzierżawcy jezior zawierali umowy, a w imieniu której działał Prezes tej Agencji, nie występowała jako organ administracji publicznej. Ponadto, przedmiotem umowy nadal pozostają jeziora a nie obwody rybackie. Wobec tego umowy zawarte pierwotnie z ANR nie spełniają żadnej z przesłanek wskazanych w znowelizowanym przepisie art. 4 ust. 3 Ustawy o

rybactwie śródlądowym. Niemniej, oprócz tych formalnych przeszkód, trudne byłoby stworzenie *essentia negotii* nowych umów, a tym bardziej umów zawieranych w trybie przewidzianym przepisami znowelizowanej ustawy z pominięciem procedury określonej w art. 13 Ustawy *Prawo wodne*.

Dodatkowo należy zauważyć, iż w Ustawie *Prawo wodne*, wskazując regulacje art. 217 jako przepis przejściowy, ustawodawca już przesądził o zakończeniu bytu tych umów wraz z upływem okresu, na który zostały zawarte:

„ art. 217...

- 5. *Do dnia 31 grudnia 2005 r. w stosunku do jezior zaliczanych do wód, o których mowa w art. 11 ust. 1 pkt 2 i 4, uprawnienia Skarbu Państwa w zakresie rybactwa śródlądowego wykonuje Agencja Nieruchomości Rolnych, na warunkach określonych przepisami ustawy z dnia 19 października 1991 r. o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa.*
- 6. *Po upływie terminu, o którym mowa w ust. 5a, w miejsce Agencji Nieruchomości Rolnych w umowy dotyczące wykonywania rybactwa śródlądowego wstępuje z mocy prawa dyrektor regionalnego zarządu gospodarki wodnej”.*

Jak wspomniano, nowelizacja ustawy w zakresie art. 4 ust 3 nie dotyczy umów dzierżawy rybackiej jezior. Dzierżawcy nie są również uprawnionymi do rybactwa według Ustawy *o rybactwie śródlądowym*. Należałoby przeanalizować konieczność zmiany Ustawy *o rybactwie śródlądowym*, w szczególności w zakresie art. 4 ustawy.

Przepis art. 217 Ustawy *Prawo wodne* reguluje tylko zmiany po stronie wydzierżawiającego, którym jest Skarb Państwa, wskazując które konkretne jednostki i organy będą wykonywać w poszczególnych okresach prawa i obowiązki wydzierżawiającego.

Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 9 grudnia 2009 r. zauważył, iż umowy zawarte przez Agencje Nieruchomości Rolnej „*trwają nadal, a ich treść nie podlega zmianie automatycznie z mocy prawa, jak również brak jest obowiązku dostosowania dotychczasowych umów do wymogów nowego prawa*”.

Strony umowy mają możliwość dostosowania wiążącego je stosunku prawnego do warunków wskazanych w art. 13 Ustawy *Prawo wodne* przez rozwiązanie stosunku dotychczasowego i nawiązanie zgodnie z przewidzianą w tej ustawie procedurą, stosunku nowego.

Prawo użytkowania obwodu rybackiego w rozumieniu art. 13 Ustawy *Prawo wodne* z dnia 18 lipca 2001 r. może zostać wykreowane tylko w sposób określony przepisami tej ustawy. Warto dodać, że utrzymywanie tego dysonansu między korzystającymi rybacko z zasobów wodnych wydaje się rzeczywiście niesprawiedliwe, dla jednolitości systemu korzystania również niekorzystne. Jednakże zmiana w tym zakresie może nastąpić w drodze interwencji ustawodawcy a nie prawotwórczej wykładni dotychczasowych przepisów lub porozumień zmieniających dotychczasowe umowy.

Czynsze za dzierżawy rybackie

W świetle powyższego należy stwierdzić, iż zmiana umów w zakresie ich *essentiali negotii*, w tym czynszów, jest niemożliwa. Zamiana podstawy naliczania opłat na tę, o której mowa w Ustawie *Prawo wodne* z 18 lipca 2001 r. może doprowadzić do ograniczenia swobody działalności gospodarczej oraz nierównego traktowania wszystkich podmiotów. Umowy dzierżawy praw rybackiego użytkowania jezior powinny opierać się na bardziej stabilnym wskaźniku zmiany cen. Jednakże wymaga to dokonania zmian ustawowych, w tym Ustawy *o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa*, która stanowiła podstawę zawarcia tych umów, a które w obecnym brzmieniu przewidują kwotę pieniężną albo równowartość pieniężną odpowiedniej ilości pszenicy (art. 39a ust. 2 Ustawy 19 października 1991 r. *o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa*). W świetle przytoczonego wyroku SN zmiana taka jest niemożliwa. Ponadto, zauważyć należy, że zmiana w tym zakresie mogłaby być podstawą do zaskarżenia jej przez podmioty, które starowały w przetargach organizowanych przez Agencje Nieruchomości Rolnych. Taka zmiana mogłaby być poczytana jako naruszenie dyscypliny finansów publicznych przez uszczuplenie dochodów Skarbu Państwa.

Zmiana operatu rybackiego

Zgodnie z przepisem art. 6a Ustawy *o rybactwie śródlądowym*, uprawniony do rybactwa będzie mógł dokonać zmiany operatu przed upływem 10 lat, jeżeli organ, z którym uprawniony zawarł umowę na użytkowanie obwodów rybackich wyrazi na tę zmianę zgodę. Zmiana ta powinna uwzględniać zasady prowadzenia gospodarki rybackiej w zakresie:

- „1) *strategii, polityki, planów lub programów w dziedzinie rybactwa śródlądowego, w tym programu ochrony i odbudowy zasobów ryb, opracowanych przez organy administracji publicznej,*
- 2) *nowych okoliczności, niewynikających z przyczyn leżących po stronie uprawnionego do rybactwa, których nie mógł on przewidzieć przed złożeniem operatu rybackiego do zaopiniowania, w szczególności klęsk żywiołowych, zmiany przebiegu granic obwodu rybackiego lub realizacji inwestycji znacząco oddziałującej na środowisko wodne w obwodzie rybackim,*
- 3) *warunków korzystania z wód regionu wodnego lub zlewni, o których mowa w przepisach Ustawy Prawo wodne przy czym, w przypadku uzasadnionych wątpliwości dotyczących celowości dokonania zmiany w operacie rybackim, organ administracji publicznej, przed wydaniem zgody, zwraca się o zajęcie stanowiska, odpowiednio, do organu administracji publicznej, który opracował projekt programu, planu, polityki lub strategii,...*”.

Nasuwają się wątpliwości, w jakim zakresie prowadzenie zarybień w zakresie programów i strategii powinno uwzględniać dotychczasowe zobowiązania użytkownika rybackiego w zakresie zarybień. Kwestie te będą przedmiotem indywidualnych rozstrzygnięć i dostosowania umów do potrzeb realizacji wyżej wskazanych programów i strategii.